

Sygn. akt III UK 158/05

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 lutego 2006 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Barbara Wagner (przewodniczący)

SSN Herbert Szurgacz

SSN Andrzej Wasilewski (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku S. O.

przeciwko Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddziałowi Regionalnemu w P.

o podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 23 lutego 2006 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w R.
z dnia 10 sierpnia 2005 r., sygn. akt III AUa .../05,

oddala skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego – Oddział Regionalny w P.
(nadal jako: KRUS w P.) decyzją z dnia 10 maja 2004 r. stwierdziła ustanie
ubezpieczenia społecznego rolników w stosunku do wnioskodawcy – S. O. od dnia

1 kwietnia 1998 r. do dnia 30 marca 2001 r. oraz od dnia 1 kwietnia 2001 r. W wyniku odwołania wnioskodawcy, Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w R. wyrokiem z dnia 12 kwietnia 2005 r. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że stwierdził, iż wnioskodawca podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników od dnia 1 kwietnia 1998 r. do dnia 20 stycznia 2002 r., ponieważ w toku postępowania sądowego ustalił w szczególności, że: (a) wnioskodawca posiada gospodarstwo rolne o pow. 1,51 ha przeliczeniowego i od dnia 2 kwietnia 1996 r. prowadził działalność gospodarczą w zakresie działalności handlowo-usługowej, którą wyrejestrował w dniu 31 grudnia 1997 r.; (b) w dniu 21 lutego 1997 r. wnioskodawca złożył w KRUS w P. oświadczenie, iż od dnia 2 kwietnia 1996 r. podlegał ubezpieczeniu społecznemu z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej; (c) decyzją KRUS w P. z dnia 24 lutego 1999 r. wnioskodawca został objęty ubezpieczeniem społecznym rolników od dnia 1 stycznia 1997 r.; (d) ponadto, wnioskodawca prowadził następnie działalność gospodarczą w okresie od dnia 2 stycznia 1998 r. do dnia 31 grudnia 1998 r. oraz w okresie od dnia 1 kwietnia 2001 r. do dnia 25 stycznia 2002 r. Na podstawie tak ustalonego stanu faktycznego Sąd Okręgowy uznał, że przed dniem 2 stycznia 1998 r. wnioskodawca nieprzerwanie przez rok (od dnia 1 stycznia 1997 r.) podlegał obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu rolników i w związku z tym, wbrew zaskarżonej decyzji KRUS w P., spełnia wymagania prawne określone w art. 5a ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz. U. z 1996 r. Nr 124, poz. 25 ze zm. – powoływanej nadal jako: ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników) w brzmieniu obowiązującym do dnia 1 maja 2004 r.

Następnie, w wyniku apelacji organu rentowego – KRUS w P., Sąd Apelacyjny w R. wyrokiem z dnia 10 sierpnia 2005 r. zmienił wyrok Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 12 kwietnia 2005 r., stwierdzając że wnioskodawca nie spełnia określonych w art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (w brzmieniu obowiązującym do dnia 2 maja 2004 r.) warunków do podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników od dnia 1 stycznia 1998 r., ponieważ z niekwestionowanych ustaleń dokonanych w postępowaniu sądowym wynika między innymi, że z dniem 31 grudnia 1998 r. wnioskodawca wyrejestrował działalność gospodarczą, a z dniem 2 stycznia 1998 r.

rozpoczął ponownie jej prowadzenie, a to oznacza, że – zważywszy z jednej strony na dyspozycję art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (w brzmieniu obowiązującym do dnia 2 maja 2004 r.), a z drugiej strony na dyspozycję art. 2 ustawy z dnia 12 września 1996 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. Nr 124, poz. 585 – powoływanej nadal jako: ustawa o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników) – wnioskodawca „na skutek przerwy w prowadzeniu działalności gospodarczej utracił możliwość powrotu do podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników przy równoczesnym prowadzeniu działalności gospodarczej od 2 stycznia 1998 r. Ta przerwa w dniu 2 stycznia 1998 r. przerwała podwójne ubezpieczenie wnioskodawcy z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej i podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników i wnioskodawca nie może wrócić do podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników. Bez znaczenia w sprawie jest kontynuowanie po jednodniowej przerwie działalności gospodarczej. Wnioskodawca zatem podejmując w dniu 2 stycznia 1998 r. działalność gospodarczą nie wykazał, wbrew ustaleniom Sądu I instancji, wymaganego art. 5a ustawy o u.s.r. jednorocznego okresu podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników. Ten rok podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników od dnia 1 stycznia 1997 r., na który wskazuje Sąd I instancji, jak również wnioskodawca w odpowiedzi na apelację, wiązał się tylko z wyborem podlegania ubezpieczeniu społecznemu przy istnieniu dwóch tytułów do podlegania ubezpieczeniu, tj. w związku z prowadzeniem działalności gospodarczej, jak również rolniczej. W związku z tym, że wskutek zaistnienia w dniu 1 stycznia 1998 r. przerwy między zakończeniem jednej i rozpoczęciem kolejnej działalności gospodarczej doszło do zerwania stosunku ubezpieczeniowego i wnioskodawca nie posiadał już prawa wyboru ubezpieczenia rolniczego.”

W skardze kasacyjnej (nazwanej przez pełnomocnika wnioskodawcy ‘kasacją’) od powyższego wyroku Sądu Apelacyjnego w R. z dnia 10 sierpnia 2005 r., pełnomocnik wnioskodawcy zarzucił „naruszenie prawa materialnego przez błędną jego wykładnię, to jest normy art. 5a ustawy z dnia 20.12.1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (...) przez przyjęcie, że na podstawie tej normy prawa wnioskodawca podlegał podwójnemu ubezpieczeniu z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej oraz działalności rolniczej”, a w konsekwencji

sformułował wniosek o uchylenie zaskarżonego wyroku i oddalenie apelacji KRUS w P. oraz o zasądzenie kosztów postępowania wedle norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Na podstawie art. 1 pkt 3 ustawy z dnia 12 września 1996 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. Nr 124, poz. 585) z dniem 1 stycznia 1997 r. dodany został do ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników art. 5a stanowiący, że: „Rolnik lub domownik, który podlegając ubezpieczeniu w pełnym zakresie z mocy ustawy, nieprzerwanie co najmniej 1 rok, podejmuje pozarolniczą działalność gospodarczą nie będąc pracownikiem i nie pozostając w stosunku służbowym, podlega nadal temu ubezpieczeniu. Rolnik lub domownik może podlegać innemu ubezpieczeniu społecznemu wówczas, gdy złoży Zakładowi lub Kasie oświadczenie, że chce podlegać innemu ubezpieczeniu społecznemu z tytułu pozarolniczej działalności gospodarczej, o ile spełnia w tym zakresie warunki określone w odrębnych przepisach.” Równocześnie art. 2 ustawy o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników stanowił, że: „Rolnik lub domownik, który w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy podlega innemu ubezpieczeniu z tytułu pozarolniczej działalności gospodarczej nie będąc pracownikiem i nie pozostając w stosunku służbowym, a spełnia inne warunki podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy w pełnym zakresie, może złożyć Zakładowi lub Kasie oświadczenie, że chce podlegać temu ubezpieczeniu z wyłączeniem innego ubezpieczenia społecznego; (...).” Oznacza to, że podczas, gdy na podstawie art. 2 ustawy o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, mającego charakter przepisu międzyczasowego, rolnik nie będący pracownikiem i nie pozostający w stosunku służbowym, który w dniu wejścia w życie art. 5a tej ustawy (czyli w dniu 1 stycznia 1997 r.) nie podlegał z mocy ustawy ubezpieczeniu społecznemu rolników, ponieważ podlegał innemu ubezpieczeniu społecznemu z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, mógł jednak złożyć organowi rentowemu – Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych lub Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego oświadczenie, że chce podlegać ubezpieczeniu społecznemu rolników, z wyłączeniem innego ubezpieczenia społecznego. Natomiast, stosownie do dyspozycji art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym

rolników (w brzmieniu obowiązującym w począwszy od dnia 1 stycznia 1997 r. do dnia 1 maja 2004 r.), rolnik, który podlegając ubezpieczeniu społecznemu rolników w pełnym zakresie z mocy ustawy nieprzerwanie przez okres co najmniej 1 roku, po dniu wejścia w życie art. 5a tej ustawy (czyli po dniu 1 stycznia 1997 r.) podjął pozarolniczą działalność gospodarczą nie będąc pracownikiem i nie pozostając w stosunku służbowym, podlegał nadal ubezpieczeniu społecznemu rolników, a innemu ubezpieczeniu społecznemu podlegać mógł wówczas, gdy złożył organowi rentowemu – Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych lub Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego oświadczenie, że chce podlegać innemu ubezpieczeniu społecznemu z tytułu pozarolniczej działalności gospodarczej.

W rozpoznawanej sprawie jest poza sporem, że w dniu wejścia w życie art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (czyli w dniu 1 stycznia 1997 r.) wnioskodawca będąc rolnikiem prowadził równocześnie (począwszy od dnia 2 kwietnia 1996 r.) pozarolniczą działalność gospodarczą (w zakresie działalności handlowo-usługowej), nie będąc przy tym pracownikiem i nie pozostając w stosunku służbowym, a w tej sytuacji nie podlegał on z mocy ustawy ubezpieczeniu społecznemu rolników, lecz ubezpieczeniu społecznemu z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej; jednakże, na podstawie art. 2 ustawy o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, wnioskodawca złożył w dniu 21 lutego 1997 r. w KRUS w P. oświadczenie, w wyniku którego decyzją KRUS w P. z dnia 24 lutego 1999 r. został on objęty ubezpieczeniem społecznym rolników od dnia 1 stycznia 1997 r. Poza sporem jest również i to, że w dniu 31 grudnia 1997 r. wnioskodawca zakończył prowadzenie dotychczasowej pozarolniczej działalności gospodarczej. Natomiast ponownie rozpoczął on prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej z dniem 2 stycznia 1998 r. na podstawie nowego wpisu do ewidencji działalności gospodarczej. Jednakże wówczas, stosownie do dyspozycji art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (w brzmieniu obowiązującym do dnia 1 maja 2004 r.), wnioskodawca nie spełniał już określonego tym przepisem wymagania prawnego, ponieważ przed ponownym podjęciem pozarolniczej działalności gospodarczej w dniu 2 stycznia 1998 r. nie podlegał on przez co najmniej 1 rok ubezpieczeniu społecznemu rolników w pełnym zakresie 'z mocy ustawy' (*sic!*); owszem, wnioskodawca podlegał ubezpieczeniu społecznemu

rolników w pełnym zakresie przez okres 1 roku (w okresie od dnia 1 stycznia do dnia 31 grudnia 1997 r.), ale nie 'z mocy ustawy', lecz na podstawie własnego wyboru, a mianowicie na podstawie swego oświadczenia złożonego w dniu 21 lutego 1997 r. w KRUS w P. (art. 2 ustawy o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników), w nawiązaniu do którego KRUS w P. decyzją z dnia 24 lutego 1999 r. objął wnioskodawcę ubezpieczeniem społecznym rolników od dnia 1 stycznia 1997 r.

Biorąc powyższe pod uwagę, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł jak w sentencji.

Teza:

Wnioskodawca, który podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników w pełnym zakresie przez okres 1 roku – w czasie od dnia 1 stycznia do dnia 31 grudnia

1997 r., ale nie 'z mocy ustawy', lecz na podstawie złożonego organowi rentowemu oświadczenia (art. 2 ustawy z dnia 12 września 1996 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. Nr 124, poz. 585), nie spełnia określonego w art. 5a ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz. U. z 1996 r. Nr 124, poz. 25 ze zm. – powoływanej nadal jako: ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników – w brzmieniu obowiązującym do dnia 1 maja 2004 r.) wymagania podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników w pełnym zakresie 'z mocy ustawy' nieprzerwanie co najmniej 1 rok, jeżeli w dniu 31 grudnia 1997 r. zakończył prowadzenie dotychczasowej pozarolniczej działalności gospodarczej, a z dniem 2 stycznia 1998 r. ponownie rozpoczął prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej na podstawie nowego wpisu do ewidencji działalności gospodarczej.